

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4536/66-6>
УДК 330.46:519.86

Горбачук О. І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6511-9211>

Gorbachuk Oleksandr

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of International Business,
KROK University of Economics and Law, Kyiv

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

STATE REGULATION OF THE ELECTRICITY MARKET OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN AND EURO-ATLANTIC INTEGRATION

У роботі проаналізовано механізми, інструменти та заходи державного регулювання ринку енергоресурсів в Україні в процесі його адаптації до загальноєвропейського енергетичного ринку. Систематизовано основні завдання державного регулювання вітчизняного енергоринку з усунення перешкод в процесі його наближення до міжнародного електроенергетичного простору. Враховано особливості діяльності суб'єктів вітчизняного і світового ринку електроенергії. Визначено принципи діяльності учасників енергоринку, що складають основу формування стратегічних планів, концепцій та програм розвитку електроенергетичного комплексу на державному рівні. Сформовано перспективні напрями розвитку електроенергетичного ринку України та стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств електроенергетики в умовах міжнародної конкуренції та євроінтеграції. Систематизовано завдання державного регулювання на шляху до євроінтеграції. Систематизовано завдання державного регулювання на шляху до євроінтеграції.

Ключові слова: державне регулювання ринку електроенергії, енергоресурси України, Президент України, Верховна Рада, Кабінету Міністрів, Міненерго.

The work analyzes the mechanisms, tools and measures of state regulation of the energy market in Ukraine in the process of its adaptation to the pan-European energy market. The main tasks of state regulation of the domestic energy market to eliminate obstacles in the process of its approach to the international electric energy space are systematized. The peculiarities of the activities of subjects of the domestic and global electricity market are taken into account. The principles of activity of energy market participants, which form the basis of the formation of strategic plans, concepts and programs for the development of the electric power complex at the state level, have been determined. Prospective directions for the development of the electricity market of Ukraine and strategies for increasing the competitiveness of electricity enterprises in the conditions of international competition and European integration have been formed. It is noted that the dynamics variability both of the global and Ukrainian energy markets necessitate the development of the energy-related sectors of the national economy. Under these conditions, the search for measures and tools for public regulations of the energy market in new conditions of the energy vector formation of the energy development becomes especially important. In this context, the relevance of scientific approaches to the development of the balanced and relevant to the features of the energy saving system and dynamic changes in the environment, effective measures to regulate the energy market, which currently remains in sufficiently studied in Ukraine, is increased. It is proved that the implementation of innovative approaches to creating conditions for the harmonious development of the energy market will increase the efficiency level of its operation, economic and national security of Ukraine. It is pointed out that the attention to the improvement of mechanisms and tools for regulating the energy market is not accidental, as evidenced by a large number of scientific studies. Within the dissertation, it is theoretically and empirically proved that fulfillment of international obligations by Ukraine, development and introduction of modern technologies

and integration into the European electricity market change significantly the domestic energy market, transforming it taking into consideration such major trends as decarbonization, digitalization, and DE monopolization. The tasks of state regulation on the way to European integration are systematized.

Keywords: state regulation of the electricity market, energy resources of Ukraine, President of Ukraine, Verkhovna Rada, Cabinet of Ministers, Ministry of Energy.

Постановка проблеми. Світовий і вітчизняний ринок енергетичних ресурсів зумовлює необхідність подальшого розвитку галузей економіки країни, які стосуються електроенергетики. У зв'язку з цим, набуває великого значення пошук нових, більш ефективних засобів державного регулювання ринку енергоресурсів, – особливо в умовах, коли Україна визначила для себе європейський та євроатлантичний напрям розвитку. Звідси підвищується значимість наукових розвідок щодо розробки продуманих та адаптованих до специфіки світової системи енергозабезпечення результативних методів управління вітчизняним ринком енергетичних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми державного регулювання ринку електроенергії розглядалися у роботах С. Ажнакін [1], В. Бараннік [2], Н. Вдовенко [3], О. Дзьоба [4], А. Завербний [5], А. Микитась [6], В. Ткачук [7], у яких проаналізовано дієві важелі впливу державного управління ринку електроенергетичних ресурсів. Проте, зостаються недостатньо дослідженими економічні відносини між учасниками ринку електроенергетичних ресурсів та інституцій державної влади які їх регулюють. Питання ревізії існуючих методів і форм впливу на діяльність ринку електричної енергії, дослідження існуючих проблем інтеграції українських енергетичних систем до загальноєвропейських є нагальним завданням для українських вчених - економістів.

Мета статті – проаналізувати механізми, інструменти та заходи державного регулювання ринку енергоресурсів в Україні в процесі адаптації до загальноєвропейського енергетичного ринку.

В роботі виділено низку **завдань:** поглибити теоретичні положення інституціонального забезпечення державного регулювання енергетичної галузі; дослідити основні етапи реформування ринку енергоресурсів в Україні; обґрунтувати вплив механізмів державної підтримки пріоритетних напрямків регулювання розвитку ринку енергоресурсів.

Виклад основного матеріалу. Електроенергетична система України – це потужний, складний та багатогранний технологічний комплекс метою якого є виробництво, передача і розподіл електроенергії між окремими споживачами. Вона є головним

інфраструктурним чинником життєдіяльності держави, тому виступає предметом регулювання зі сторони виконавчої та законодавчої гілок влади країни, а також суб'єктів підприємницької діяльності.

Відповідно до «Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» є документом, який окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 року. Метою розвитку ефективної системи управління енергоресурсами виступає формування розвиненого ринку енергоресурсів України для забезпечення енергетичної безпеки держави та підвищення рівня і якості життя громадян [8].

Пріоритетними завданнями у відповідності до Енергетичної стратегії 2035 є:

- формування інституційного середовища на ринку енергоресурсів;
- розвиток внутрішньої інфраструктури та системно-комплексна модернізація енергетики;
- формування внутрішнього конкурентного ринку енергоресурсів;
- підвищення енергетичної ефективності з системним урахуванням всіх стадій від виробництва до споживання кінцевими споживачами;
- забезпечення доступних і якісних енергетичних товарів і послуг;
- запровадження принципів регулювання розвитку енергетичного сектору;
- використання принципів сталого розвитку в державному управлінні та регулюванні енергетичної галузі;
- інтеграція української енергетики з урахуванням євроінтеграційного вектору держави [8].

Головні організаційні та правничі принципи, які слугують базою для функціонування існуючої моделі оптового ринку електричної енергії окреслені в Конституції України, указах Президента України, законах прийнятих Верховною Радою, постановах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

З метою збільшення результативності функціонування ринку електричної енергії за

роки незалежності на рівні Президента України прийнято низку указів (табл. 1).

Реформування електроенергетичної галузі розпочалося у 1994 році. Велику роль у цій роботі зробила Верховна Рада, яка сформувала потужну законодавчу базу для забезпечення регулювання діяльності національного електроенергетичного ринку (табл. 2).

Для реалізації цих законів Кабінетом Міністрів України прийняв нормативно-правові акти та постанови, для забезпечення ефективного функціонування ОЕС як вирішального фактору енергобезпеки країни (табл. 3).

Окрім цього, КМ України, прийняв низку нормативно – правових документів щодо регламентації виплат на гуртовому ринку електричної енергії. 16 жовтня 1997 Верховна Рада України прийняла Закон «Про електроенергетику», у Статті 1 якого говориться про те, що оптовий ринок електричної енергії України - ринок, що створюється суб'єктами господарської діяльності для купівлі-продажу електричної енергії на підставі договору [9]. На сьогодні операції з покупки та продажу електричної енергії відбуваються тільки на гуртовому ринку електричної енергії країни, а він, з свого боку, формується через підписання відповідного договору [10, с. 60].

Міністерство енергетики України належить до ключових суб'єктів управління та

регулювання в енергетичному секторі. Одночасно міністерство є головним державним органом, який розробляє та втілює в життя політику в галузі електроенергетики. Воно підпорядковується Президенту, Верховній Раді та Кабінету Міністрів України.

Міненерго також несе відповідальність за реалізацію Енергетичної стратегії України (ЕСУ) на період до 2035 року, аналізує наслідки її втілення в життя, звітує про виконання ЕСУ перед КМУ та РНБО України. До того ж, це міністерство проводить моніторинг і складання звітів про потреби в електроенергії та здійснює відповідні прогнози, а також формує стратегію та процедуру спорудження електроенергетичних генеруючих установок.

Міненерго взаємодіє з ДІЕНУ (Державною інспекцією з енергетичного нагляду) та Кабінетом Міністрів України, здійснює політику в електроенергетичній галузі, а також спостерігає за безпекою поставки електроенергії, зокрема технічних сторін роботи обласних енергопостачальних компаній, які нещодавно стали ОСР (операторами систем розподілу) і трейдерами в електроенергетиці країни. Напряму взаємодіє з Кабінетом Міністрів України і Державна інспекція з ядерного регулювання: вони разом виробляють та здійснюють політику країни у галузі безпечної діяльності АЕС.

Таблиця 1

Укази Президента України, прийняті з метою збільшення результативності функціонування ринку електричної енергії

Дата та номер	Назва указу
21 травня 1994 р., № 244	«Про заходи щодо ринкових перетворень в галузі електроенергетики України» і від 4 квітня 1995 р. № 282 «Про структурну перебудову в електроенергетичному комплексі України», якими було започатковано ринкові перетворення в галузі та визначено організаційну структуру ОРЕ.
14 березня 1995 р., № 213/95	Про заходи щодо забезпечення діяльності Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України
21 квітня 1998 р., № 335	«Питання Національної комісії з регулювання електроенергетики України», згідно з яким утворена у 1994 році Національна комісія з питань електроенергетики, перейменована на Національну комісію регулювання електроенергетики; затверджено положення про НКРЕ.
14 квітня 2000 р., № 598	«Про Міністерство палива та енергетики України», яким було затверджено Положення про Міністерство палива та енергетики України – центральний орган виконавчої влади, який здійснює державне управління паливно-енергетичним комплексом.
03 грудня 2001 р., № 1169	«Про додаткові заходи щодо реформування електроенергетичної галузі», яким регулюються питання приватизації енергетичних компаній.
27 серпня 2009 р. № 681/2009	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 5 червня 2009 року «Про розвиток ринків паливно-енергетичних ресурсів в рамках реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2030 року»
28 серпня 2021 р., № 452/2021	Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про заходи з нейтралізації загроз в енергетичній сфері»
7 лютого 2022 р., № 40/2022	Указ Президента «Про символіку Державної інспекції енергетичного нагляду України»

Джерело: складено автором за даними офіційного сайту Офісу Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>

Таблиця 2

Закони України у сфері електроенергетики, прийняті за часи незалежності

Дата прийняття	Назва
01 липня 1994 р.	Закон України № 74/94 «Про енергозбереження»
16 жовтня 1997 р.	Закон України від 16.10.1997 № 5 75/97 – ВР «Про електроенергетику»
14 січня 2000 р.	Закон України від № 14.01.2000 № 1391-XIV «Про альтернативні види палива»
20 лютого 2003 р.	Закон України від 20.02.2003 № 555-IV «Про альтернативні джерела енергії»
02 червня 2005 р.	Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV «Про теплопостачання»
05 квітня 2005 р.	Закон України від 05.04.05 № 2509-IV «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії та використання скидного енергопотенціалу»
08. травня 2005 р.	Закон України від 08.05.05 № 51 Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
13 квітня 2017 р.	Закон України від 13.04.2017 «Про ринок електричної енергії» № 2019-VIII
22 червня 2017 р.	Закон України від 22.06.2017 «Про енергетичну ефективність будівель» № 2118-VIII

Джерело: складено автором за даними офіційного сайту Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

Таблиця 3

Нормативно-правові акти та постанови КМУ, для забезпечення ефективного функціонування ОЕС

Дата прийняття	Назва
31 червня 1996 р.	Постанова НКРЕ № 28 від 31 червня 1996 року «Правила користування електричною енергією».
12 серпня 1996 р.	Постанова НКРЕ № 36 від 12 серпня 1996 року «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом»
07 серпня 1996 р.	Постанова КМУ № 929 від 7 серпня 1996 року «Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії».
13 червня 1996 р.	Постанова НКРЕ № 15/1 від 13 червня 1996 року «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом».
24 березня 1999 р.	Постанова КМУ № 441 від 24 березня 1999 року «Про невідкладні заходи щодо стабілізації фінансового становища підприємств електроенергетичної галузі»
28 січня 2004 р.	Постанова КМУ № 93 від 28 січня 2004 року «Про затвердження Порядку обмеження електроспоживання споживачів до рівня екологічної броні електропостачання або повного припинення їм електропостачання та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. № 705»
2 листопада 2006 р.	Постанова КМУ № 1540 від 2 листопада 2006 року «Про затвердження Положення про Міністерство палива та енергетики України». Постанова КМУ № 1540 від 2 листопада 2006 року «Про затвердження Положення про Міністерство палива та енергетики України».
25 березня 2010 р.	Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 25.03.10 № 299 «Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії»
1 жовтня 2014 р.	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 902-р Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року,
25 листопада 2015 р.	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 1228 Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року,
05 червня 2019 р.	Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 499 «Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами та Порядку відбору організаторів електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами» (зі змінами)
05 червня 2019 р.	Постанова Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії»

Джерело: складено автором. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

У 2014 році була створена Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), яка спільно із Кабінетом Міністрів України та Міністерством енергетики має велике значення для функціонування електроенергетичної галузі країни. У першу чергу це відноситься до формулювання тарифної політики та впровадження відповідних формул ціноутворення в електроенергетиці [11]. Комісія підзвітна Президентові України, Верховній Раді України. Проте з 2016 року відповідними змінами до законодавства даній інституції надано незалежність у питаннях регулювання енергетичної галузі. Наразі НКРЕКП звітує перед Верховною Радою та співпрацює з КМУ. При цьому за Президентом України збереглася непряма роль у призначенні членів Комісії [12]. У 1994 році була створена НКРЕ (Національна комісія регулювання електроенергетики України) з часу свого заснування комісія збільшила свої повноваження і стала опікуватися на лише електроенергетичною але і нафтогазовою галуззю.

Основою електроенергетики України є Об'єднана енергетична система України (ОЕС) – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним

режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом. Окрім цього до ОЕС входять магістральні електричні мережі Укренерго та розподільчі електромережі (обленерго), які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної та теплової енергії. Централізоване диспетчерське управління ОЕС України здійснює Укренерго. Зв'язок з енергосистемами інших країн здійснюється через міждержавні лінії електропередач.

Висновки. В умовах євроінтеграції український уряд має розробити економічну політику у сфері енергетики, яка б включала у себе загальне керівництво енергетичною сферою України задля прийняття результативних рішень. Для досягнення головної мети цієї діяльності потрібно формувати конкретні напрямки енергетичної діяльності країни, які у свою чергу, потребують забезпечення високого рівня ефективності управління, дотримання євроінтеграційних вимог у цій сфері. Головними напрямами політики розвитку енергетичних ринків сьогодення повинні виступати різноманітність постачання енергетичних ресурсів, злагоджений розвиток відновлювальної енергетики та інтеграція до світового енергоринку.

Список використаних джерел:

1. Ажнакін С. Г. Шляхи модернізації оптового ринку електроенергетики України. *Економічні інновації*. 2012. Вип. 47.
2. Бараннік В. О. Енергоефективність регіонів України: проблеми оцінки та наявний стан. Інститут стратегічних досліджень. URL: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/energoeffekt-5secc.pdf>.
3. Вдовенко Н. М., Зось-Кіор М. В., Федірець О. В., Гнатенко І. А. Роль енергоринку в менеджменті ресурсозбереження та ресурсоефективності конкурентоспроможних підприємств агропродовольчої сфери. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 4. С. 222–229. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-4-26>.
4. Дзьоба О. Г. Про деякі аспекти оцінювання енергетичної безпеки з урахуванням ризиків суб'єктів паливно-енергетичного комплексу. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2016. № 1 (13). С. 37–41.
5. Завербний А. С. Стратегічне планування розвитку української енергетики: проблеми та перспективи реалізації. *Логістика : Збірник науково-прикладних праць. Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2012. Вип. 749. С. 397–403.
6. Микитась А. В. Економічні механізми управління організаційно-правовою безпекою аграрних підприємств: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності); наук. конс. О. О. Красноручський; Харків, 2019. С. 39.
7. Ткачук В., Солоненчук І. Сучасні тенденції розвитку ринку енергоресурсів в Україні. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки*. 2019. № 6 (141). С. 13–21.
8. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 605-р від 18.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Закон України від 16.10.1997 №575/97 – ВР «Про електроенергетику». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 1, ст. 1.
10. Суходоля О. М. Досвід реформування ринку електричної енергії в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 1. С. 59–68.

11. MECI (2019), Questionnaire for the OECD Project on Supporting Energy Sector Reform in Ukraine.
12. Energy Community (2018), The National Energy Regulatory: Governance and Independence, Energy Community. URL: <https://cutt.ly/4vE4DZ2>

References:

1. Azhnakin S. G. (2012) Shljahy modernizaciji optovogo rynku elektroenergetyky Ukrainy [Ways to modernize the wholesale electricity market of Ukraine]. *Ekonomichni innovaciji*, no. 47.
2. Barannik V. O. Energoefektyvnist' regioniv Ukrainy: problemy ocinky ta najavnyj stan. Instytut strategichnyh doslidzhen [Energy efficiency of the regions of Ukraine: assessment problems and current state. Institute of Strategic Studies]. Available at: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/energoefekt-5cecc.pdf>.
3. Vdovenko N. M., Zos'-Kior M. V., Fedirec' O. V., Gnatenko I. A. (2020) Rol' energorynku v menedzhmenty resursozberezhennja ta resursoefektyvnosti konkurentospromozhnyh pidprijemstv agroprodovol'choji sfery [The role of the energy market in the management of resource conservation and resource efficiency of competitive agro-food enterprises]. *Ukrajins'kyj zhurnal prykladnoji ekonomiky*, vol. 5, no. 4, pp. 222–229. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-4-26>.
4. Dz'oba O. G. (2016) Pro dejaki aspekty ocinjuvannja energetychnoji bezpeky z urahuvannjam ryzykiv sub'ektiv palyvno-energetychnogo kompleksu [About some aspects of energy security assessment taking into account the risks of subjects of the fuel and energy complex]. *Naukovyj visnyk Ivano-Frankivs'kogo nacional'nogo tehničnogo universytetu nafty i gazu. Serija: Ekonomika ta upravlinnja v naftovij i gazovij promyslovosti*, no. 1 (13), pp. 37–41.
5. Zaverbnyj A. S. (2012) Strategichne planuvannja rozvytku ukrajins'koji energetyky: problemy ta perspektyvy realizaciji [Strategic planning of the development of the Ukrainian energy industry: problems and prospects for implementation]. *Logistyka: Zbirnyk naukovy-prykladnyh prac'. Visnyk NU «Lvivs'ka politehnika»*, no. 749, pp. 397–403.
6. Mykytas' A. V. (2019) Ekonomichni mehanizmy upravlinnja organizacijno-pravovoju bezpekoju agrarnyh pidprijemstv: teorija, metodologija, praktyka [Economic mechanisms of management of organizational and legal security of agrarian enterprises] avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.00.04 – Ekonomika ta upravlinnja pidprijemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti); nauk. kons. O. O. Krasnorutskyi; Kharkiv. P. 39.
7. Tkachuk V., Solonenchuk I. (2019) Suchasni tendenciji rozvytku rynku energoresursiv v Ukraini [Modern trends in the development of the energy resources market in Ukraine]. *Visnyk Kyjivs'kogo nacional'nogo universytetu tehnologij ta dyzajnu. Serija Ekonomichni nauky*, no. 6 (141), pp. 13–21.
8. Energetyčna strategija Ukrainy na period do 2035 roku «Bezpeka, energoefektyvnist', konkurentospromozhnist'»: Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy № 605-r vid 18.08.2017 [Energy strategy of Ukraine for the period until 2035 "Safety, energy efficiency, competitiveness": Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 605-r dated 18.08.2017]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Zakon Ukrainy vid 16.10.1997 № 575/97 – VR «Pro elektroenergetyku». *Vidomosti Verhovnoji Rady Ukrainy (VVR)*, 1998, № 1, st. 1.
10. Suhodolja O. M. (2014) Dosvid reformuvannja rynku elektrychnoji energiji v Ukraini [Experience of reforming the electricity market in Ukraine]. *Strategichni priorityty*, no. 1, pp. 59–68.
11. MECI (2019), Questionnaire for the OECD Project on Supporting Energy Sector Reform in Ukraine.
12. Energy Community (2018), The National Energy Regulatory: Governance and Independence, Energy Community. Available at: <https://cutt.ly/4vE4DZ2>.